Haaga-Helia
ammattikorkeakoulu Oy

08.12.2015

Asiantuntijalausunto jakamistaloudesta/ KTT Yliopettaja Minna-Maari Harmaala. Haaga-Helia AMK[1].

Tämä asiantuntijalausunto edustaa liiketalouden tutkimuksellista otetta ilmiöön sekä jakamistalouden liitännäisyyksistä kaupunkien ja kaupunkiympäristöjen kehitykseen.

Mitä jakamistalous on?

Jakamistalous

- on uudenlainen tapa tuottaa palveluita ja kuluttaa hyödykkeitä, joka korostaa käyttöhyötyä omistamisen sijaan.
- on ilmiönä monilta osin vanha, mutta teknologisen kehityksen myötä noussut uudestaan esille ja levinnyt laajamittaisesti.
- perustuu hajautettuun valtaan ja vallan siirtymiseen isoilta instituutioilta ja yrityksiltä hajautetuille yksilöiden muodostamille verkostoille ja yhteisöille
- on toimialana jo merkittävä ja n. 25% vuosivauhdilla kasvava; arviot nykykoosta n. 15 miljardia USD ja vuonna 2025 noin 335 miljardia USD; arvioiden mukaan ohittaa kooltaan globaalin peliteollisuuden 2018
- on eräänlainen "digiloikka"; voi periaatteessa levitä mille tahansa toimialalle ja järkyttää (disrupt) jokaista organisaatiota, ml. valtio, kunnat ja yritykset; jokainen organisaatio joutuu ennen pitkää pohtimaan miten muuttaa toimintaansa jakamistalouden periaatteiden mukaisesti.
- sisältää monenlaisia ilmenemismuotoja, yleisimpinä
    - Tilat; tilojen yhteiskäyttö, vertaisvuokraaminen, sohvasurffaus, jne.
    - Ruoka; kokkaaminen yhdessä; oma koti ravintolana, ravintolapäivä, jne.
    - Liikkuminen; yhteiskäyttöautot, kyytipalvelut, parkkipaikkojen vuokraus, jne.
    - Palvelut; joko henkilökohtaiset (mm. huonekalujen kasaaminen, soitonopettaminen, koiran ulkoiluttaminen, jne.) tai ammatillisia (mm. juridiset tai kirjanpidolliset palvelut, toimitustyö, paikallisopas, jne.)
    - Tavarat; käytetyn tavaran jälleenmyynti, kauppapaikkoja käsityöläistuotteille; tavaralainaamoja (asusteet, taideteokset, työkalut, merkkilaukut, jne.)
    - Raha; vertaislainat, kryptovaluutat, joukkorahoitus, jne.
- on ilmiönä ajankohtainen ja kasvanut koska
    - taloudelliset realiteetit (työn muuttuminen ja siirtyminen) pakottavat etsimään uusia ratkaisuja toimeentulolle
    - kapitalismin koetaan ajautuneen kriisiin ja tuottavan hyvinvointia yhä kapeammalle sidosryhmäjoukolle
    - kuluttajakäyttäytyminen sekä arvot ovat muuttuneet ja korostavat enemmän sosiaalista ja ekologista kestävyyttä, yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä
    - teknologiset innovaatiot ja digitalisaatio mahdollistavat erilaisten alustojen helpon käytön ja ”naapurin” käsitteen ulottumisen toiselle puolen maailmaa.

Mitä jakamistalous mahdollistaa?

Jakamistalouden kautta on argumentoitu olevan mahdollisuuksia tuottaa sekä positiivisia että negatiivisia sosiaalisia, ekologisia ja taloudellisia vaikutuksia. Näistä tärkeimpiä on listattu alla:

- tukee kestävän kehityksen pyrkimyksiä vähentämällä ympäristökuormitusta kierrätyksen ja yhteiskäytön kautta
- tukee resurssiviisautta edistämällä vajaakäytöllä olevien tuotteiden tehokkaampaa käyttöä
- lisää yhteisöllisyyden tunnetta ja sosiaalista koheesiota, kun tehdään enemmän yhdessä ja osallistetaan yksilöt erilaiseen tekemiseen

[1] *Yhteystiedot: minna-maari.harmaala@haaga-helia.fi, 050 5475947*

- vähennetään yksinäisyyttä ja tuetaan arvokkuuden tunnetta kun yksilö saa olla tuottamassa palvelua tai mahdollistamassa jonkin hyödykkeen yhteiskäyttöä
- lisää talouskasvua antamalla matalan kynnyksen ansaintamahdollisuuksia
- tukee työn murrosta mahdollistamalla toimeentulon koostumisen erilaisista lähteistä hyödyntäen yksilön henkistä ja fyysistä pääomaa ja resursseja
- Esimerkki Juuso Jakajan ansioiden muodostuminen kuukaudessa (2.250 eur/kk)
    - Vuokraa omistamaansa kaksiota Kalliossa yhden pitkän viikonlopun ja toisen 2 vrk osalta; asuu tämän ajan tyttöystävänsä luona. Ansio 600 eur.
    - Ajaa UberX tyyppistä taksipalvelua kolmena iltana kk:ssa (n. 5 tuntia). Ansio n. 300 eur.
    - Opettaa TaskRabbitin kautta kitaransoittoa torstai-iltaisin. Ansio 550 eur
    - Laatii UpWorkin kautta yhden perukirjan kuukaudessa. Ansio 550 eur.
    - Tarjoaa illallisen kotonaan turisteille kerran kuukaudessa. Ansio 200 eur.
    - Huolehtii ”naapurin” koirasta hänen työmatkansa ajan. Ansio 50 eur.

Mitä toimenpiteitä edellyttää?

Jakamistalouden hyötyjen maksimointi sekä negatiivisten vaikutusten välttäminen edellyttävät yhteiskunnalta, julkiselta hallinnolta sekä mm. kaupungeilta uudenlaisia avauksia ja tukea sekä tähän aikaan päivitettyjä toimintamalleja ja rakenteita. Erityisen tärkeätä tässä on:

- Verotuksen yksinkertaistaminen sekä pienten tulojen verokohtelun järkevöittäminen; useissa maissa on säädetty tietyn tulorajan alle jäävät tulot verottomiksi, mikä mahdollistaa pienimuotoisen osallistumisen jakamistalouteen helposti
- Veroilmoituksen tekemisen helpottaminen; mahdollisesti esimerkiksi jonkin helpon applikaation kautta automatisoida pienten tulojen ilmoittaminen, jotta myös ilmoitusten vastaanottaminen on verottajan näkökulmasta kustannustehokasta → suora siirto esitäytettyyn veroilmoitukseen
- Keskustelua jakamistalouden alustojen omistajien, myös monikansallisten platformien kuten Airbnb, kanssa, jotta saataisiin linkitettyä tieto suoraan platformeilta verohallinnon tietoihin
- Palkkauksen ja työn teettämisen tekeminen ja raportoiminen helpommaksi yksityisille; tämänhetkiset palkka.fi tai palkkaus.fi –järjestelmät ovat liian hankalia ja saattavat johtaa harmaan talouden suosimiseen jakamistalouden yhteydessä
- Aikapankkitoiminnan verotuksen poistaminen ainakin em. rajaan asti; mahdollisesti aikapankkitoiminnan kilpailuvaikutusten tarkistelu
- Työlainsäädännön tarkistaminen vastaamaan nykypäivää, erityisesti työaikojen, palkkamallien, sosiaaliturvan sekä eläkekertymän näkökulmasta
- Keskustelun käynnistäminen kansallisen ja EU strategian työstämiseksi, jolla edesautetaan yhteisöveron tuoton jäämistä toimintamaahan ja vältetään monopolisoituminen sekä veroparatiiseihin rekisteröityneiden alustojen leviäminen
- Rakenteellisten esteiden poistaminen ja pelisääntöjen tarkistaminen erityisesti ruokaan ja tilan jakamiseen sekä rakennussäädöksiin liittyen; esimerkiksi rajan luominen koska asunnon vuokraaminen katsotaan ammattimaiseksi, vastaava käytössä mm. Amsterdamissa
- Jakamistalouden ilmiöiden suosiminen julkisissa hankinnoissa, kaavoituksessa, rakentamisessa, jne.; esimerkiksi tilojen varaaminen yhteiskäyttöautoille, autopaikkamääräysten tarkistaminen, jne.
- Vakuutuskäytänteiden ja –lainsäädännön tarkistaminen mm. yhteiskäyttöautoihin siirtymisen helpottamiseksi
- Jakamistalouteen soveltuvien liiketoimintamallien tukeminen ja edistäminen valtion hallinnoimien tuki-instrumenttien kautta